

Lausunto VaV kunta- ja hyvinvointijaosto, 21.10.2025, HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa valtion talousarvioesitykseen 2026 sisältyvistä erityisteemoista. Lausunto on valmisteltu useamman sosiaali- ja terveysministeriön asiantuntijan yhteistyönä.

Kansallisten laaturekisterien tilannekuva, kehittäminen ja rahoitus

Teemaa koskeva lausunto yhdistetään torstain 23.10.2025 kuulemiseen aiheesta Sote-palveluiden vaikuttavuuden edistäminen.

Hoitotyön tutkimuksen tilannekuva

Hallitusohjelman mukaan sosiaali- ja terveyspalveluita uudistetaan, palvelujärjestelmän ja palveluiden vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta parannetaan, sekä otetaan käyttöön yhdenmukaisesti arvioituja, vaikuttavia ja kustannusvaikuttaviksi todettuja menetelmiä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Sosiaali- ja terveydenhuollon vaikuttavien menetelmien ja parhaiden käytäntöjen käyttöönoton tehostamiseksi panostetaan kansallisen arviointiosaamisen ja päätöksenteon vahvistamiseen, laatu- ja vaikuttavuustietotuotantoon, suositusten kehittämiseen sekä vakiinnuttamiseen palvelujärjestelmään. Hallitusohjelman mukaan varmistetaan korkeakoulutasoisen sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimuksen ja hoitotyön tutkimuksen edellytykset sekä Käypä hoito -suositusten ajantasaisuus mukaan lukien ruotsinkieliset versiot, sekä vahvistetaan ja laajennetaan laatutiedon kansallista käyttöä.

Hoitotyön tutkimussäätiön (Hotus) toiminta keskittyy hoitotyön näytön tuottamiseen, joka on keskeistä laadukkaan ja yhtenäisen hoidon toteutumisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten osaamisen varmistamiseksi. Hoitosuosituksilla ja näyttövinkeillä yhtenäistetään hoitotyön käytänteitä tutkimusperustaisesti tavoitteena parantaa hoidon vaikuttavuutta. Suosituksia käytetään koulutuksessa, arjen hoitotyössä ja sen johtamisessa sekä kehittämisessä. Lisäksi Hotuksen kansallisena tehtävänä on kehittää tukirakenteita tutkimusnäytön levittämiseen sekä näytön käyttöönoton ja näyttöön perustuvan toiminnan vakiinnuttamisen tueksi. Hotuksen julkaisema materiaali on maksutta kaikkien saatavilla Hotuksen kotisivuilta. Hotus-hoitosuositukset julkaistaan myös Duodecimin ylläpitämässä Terveysportissa.

Vuoden 2026 talousarvioehdotuksessa esitetään, että THL on myöntää Hoitotyön tutkimussäätiö Hotukselle valtionavustusta 742 000 euroa näyttöön perustuvan hoitotyön ja sitä tukevien menetelmien edistämiseen sekä hoitosuosistusten laatimiseen ja niiden levittämiseen.

Sosiaalialan osaamiskeskusten rahoitus ja tilannekuva

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaan osaamiskeskusten tehtävänä on alueellaan kehittää sosiaalialan osaamista sekä turvata perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen ja käytännön työn monipuolista yhteyttä.

31.10.2024 annetulla Valtioneuvoston asetuksella sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueet määriteltiin

uudelleen siten, että 1.7.2025 alkaen sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueet vastaavat yhteistyöalueita ja viiden yhteistyöaluetasoisien sosiaalialan osaamiskeskusten lisäksi on yksi ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus.

Vielä vuoden 2023 talousarviossa osaamiskeskusten määräraha oli eduskunnan myöntämän lisämäärärahan (0,5 milj.) jälkeen 3,5 milj. Vuoden 2024 talousarvioesityksessä sosiaalialan osaamiskeskusten määrärahaesitys oli 2,25 milj. ja lopullinen määräraha 2,45 milj. eduskunnan talousarvion käsittelyn yhteydessä myöntämän lisämäärärahan (0,2 milj.) jälkeen. Vuonna 2025 sosiaalialan osaamiskeskusten määräraha oli talousarvioesityksessä 1,25 milj. ja lopullinen määräraha 1,45 milj. eduskunnan talousarvion käsittelyn yhteydessä myöntämän lisämäärärahan (0,2 milj.) jälkeen.

Sosiaalihuollon osuus koko sosiaali- ja terveystalouden kokonaisuudesta on merkittävä, lisäksi toimiva ja vaikuttava sosiaalihuollon kokonaisuus on merkittävässä roolissa myös terveydenhuollon tarvetta vähentävänä tekijänä. Sosiaalihuollon osaamisen ja palvelulähtöisen vaikuttavan kehittämistoiminnan turvaaminen onkin ensisijaisen tärkeää hyvinvointialueilla myös kustannusvaikuttavan toiminnan varmistamiseksi.

Sosiaalialan osaamiskeskusten uusi alueellinen rakenne mahdollistaa niiden kiinteän kytkeytymisen yhteistyöaluetasoiseen TKKIO-toiminnan rakenteeseen ja samalla se vahvistaa sote-integroitua TKKIO-toiminnan rakennetta. Sosiaalihuollon yhteistyöaluetasoinen TKKIO-infrastruktuuri on vasta kehittymässä ja alueille sijoittuvat sosiaalialan osaamiskeskukset luovat osaltaan toiminnan struktuuria.

Valtion rahoitus yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen

Valtion talousarvion momentille 33.60.32 Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen on varattu vuonna 2025 määrärahaa 40 000 000 euroa, josta sosiaali- ja terveysministeriö osoittaa terveyden tutkimukseen 32 000 000 euroa ja sosiaalityön tutkimukseen 8 000 000 euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021, järjestämislaki) mukaan hyvinvointialue vastaa alueellaan tehtävälänsä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden. Lisäksi hyvinvointialue koordinoi ja ohjaa palvelutuotannossa tapahtuvaa integroitua kehittämistyötä sekä tukee kuntia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvässä kehittämistyössä.

Järjestämislain 3 §:n 4 momentin mukaan valtion varoista hyvinvointialueille korvattavista koulutus- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvista kustannuksista, siihen liittyvästä menettelystä sekä hyvinvointialueen tilojen käyttämisestä 2 (3) koulutus- ja tutkimustoimintaan säädetään terveydenhuoltolain (1326/2010) 7 luvussa ja sosiaalihuoltolain (1301/2014) 60 a–60 c §:ssä.

Terveydenhuoltolain 61 §:n 2 momentin mukaan yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen myönnetään valtion rahoitusta yhteistyöalueiden tutkimustoimikunnille, jotka päättävät tutkimusrahoituksen osoittamisesta tutkimushankkeille. Rahoitusta maksetaan yhteistyöalueiden tutkimustoimikunnille sosiaali- ja terveysministeriön neljäksi vuodeksi kerrallaan tekemän päätöksen mukaisesti. Ministeriön päätös perustuu tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden toteutumiseen sekä tutkimuksen laatuun, määrään ja tuloksellisuuteen edellisellä nelivuotiskaudella.

Terveydenhuoltolain 63 §:n 2 momentin mukaisesti Lounais-Suomen aluehallintovirasto maksaa kuukausittain tutkimusrahoituksen yhteistyöalueen tutkimustoimikunnalle, joka maksaa rahoituksen edelleen hankkeiden toteuttajille. Yliopistotasoisien terveyden tutkimuksen tavoitteista, painoalueista ja painoalueille ohjattavasta rahoituksesta säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa yliopistotasoisesta terveyden tutkimuksesta vuosina 2024–2027 (66/2024).

Säästöt sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen

Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen liittyen talousarvioesitykseen 2026 sisältää yhteensä 18,11 miljoonan euron säästöt. Nykyisin korvaus kohdistuu eri osa-alueille alla olevan mukaisesti ja säästö kohdentuu samoille korvauslajeille pääosin niiden keskinäisessä suhteessa. Koulutettavien määrän lisääntyminen yhdistettynä samanaikaisiin säästöihin on haastava yhdistelmä. Kouluttavat organisaatiot ovat joutuneet käyttämään peruskoulutuksen varoja saadakseen erikoistumiskoulutuksen toteutettua. Kentältä tulleiden viestien mukaan säästöt tulisivat vaikuttamaan kliinisen harjoittelun laatuun ja saattaisivat aiheuttaa sopeutustoimia.

Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen on jaettu seuraavasti vuonna 2025:

- Terveydenhuoltolain mukaiset valtion korvaukset lääkäri- ja hml-koulutukseen (EK, enintään), 94 200 000 €
 - Koulutuskorvaus yliopistollisille sairaaloille 61 700 000 €
 - Lääkärin erikoistumiskoulutuksen korvaus muille terveydenhuollon toimintayksiköille, 20 000 000 €
 - Hammaslääkärin erikoistumiskoulutuksen korvaus muille terveydenhuollon toimintayksiköille, 800 000 €
 - Yleislääketieteen erityiskoulutuksen ja siihen rinnastettavan lisäkoulutuksen korvaus, 7 700 000 €
 - Hammaslääkärin käytännön ja siihen rinnastettavan palvelun korvaus, 700 000 €
 - Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen 14 §:ssä tarkoitetun koulutuksen korvaus, 200 000 €
- Lääkärin erikoistumiskoulutuksen korvaus yliopistoille, 3 100 000 €
- Korvaus sosiaali- ja terveysalan AMK-tutkintoihin kuuluvasta harjoittelusta (EK, enintään), 12 000 000 €
- Erikoissosiaalityöntekijöiden koulutus (EK, enintään), 1 300 000 €
- Oireenmukaisen hoidon ja rajatun lääkkeenmääräämisen koulutus (EK, enintään), 500 000 €

Panostukset lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseen

STM on valmistellut omalta toimialaltaan määrärahallisia panostuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä VM:n että STM:n pääluokkiin. Tässä lyhyessä koonnissa on huomioitu molemmat pääluokat.

Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen vahvistaminen näkyy vuoden 2026 talousarviossa siten, että vuosi 2026 on ensimmäinen täysi vuosi lasten ja nuorten terapiatakuuta. Määrärahanpanostus näkyy VM:n hyvinvointialueiden valtionosuusmomentilla ja sillä on noin 11 miljoonan euron lisäys edellisvuoden tasoon nähden. Vuonna 2025 terapiatakuun rahoitus oli 22 miljoonaa euroa, sillä uudistus tuli voimaan kesken vuoden.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen näkyy myös siinä, että terveystarkastuksiin kohdennetuista 30 miljoonan euron säästöistä toteutetaan hallituksen päätöksen mukaisesti vain kutsuntojen terveystarkastuksien integrointi opiskeluhooltoon ottamalla käyttöön sähköinen terveystarkastus ja pyrkimällä kohdentamaan terveystarkastukset entistä paremmin. Vuoden 2026 talousarviossa säästö VM:n hyvinvointialueiden valtionosuusmomentilla on noin 2,5 miljoonaa euroa. Alun perin valmistelussa olleita säästötoimenpiteitä, jotka olisivat vähentäneet terveystarkastuksia neuvolapalveluissa sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa, ei sisällytetty hallituksen esitykseen eikä niitä toteuteta.

STM:n pääluokassa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi vuoden 2026 talousarviossa on haittojen vähentämiseksi rahoitusta mm.:

- Terveyden edistämisen määrärahan momentilla vuoden 2026 painopisteitä ovat nuorten katuväkivallan ehkäisy, turvallisuuden edistäminen (2,5 milj.) ja ehkäisevän päihdetyön menetelmien kehittäminen lapsille, nuorille ja perheille (0,85 milj.).
- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kansallinen kehittäminen momentilta määrärahaa suunnataan erityisen vaativaa tukea tarvitseville lapsille niin kutsutun lastensuojelun hybridimallin käynnistämiseen 0,5 miljoonaa euroa. Nuorten huumekuolemien ehkäisemiseksi hallitus on varannut määrärahaa yhteensä 10,9 miljoonaa. Edellä mainitulla momentilla on vuoden 2026 talousarviossa 6,4 miljoonaa euroa suunnattuna hyvinvointialueille ja STEA:n momentille siirrettynä 1,0 miljoona järjestöjen kautta tehtävälle työlle.

Erityisasiantuntija

Pia Suvivuo

Sosiaalineuvos

Juha Luomala

Lääkintöneuvos

Sanna-Maria Kivivuori

Erityisasiantuntija

Niina Kiviaho